

Dzieje Grodu Przemysła©

**Numer specjalny wydany z okazji rozpoczęcia
nowego roku akademickiego 2013/2014**

„Towarzystwo Miłośników Miasta Poznania im. Cyryla Ratajskiego”

„Dzieje Grodu Przemysła”

*„Dzieje Grodu Przemysła”
Numer Specjalny 2 (5)/ 2013*

Mateusz Hurysz

Ksiądz Czesław Stark (1881 – 1927)

Patron poznańskich doktorantów

Indeks nr „1” na Uniwersytecie Poznański w 1919 r.
Zakład Zoologiczny, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy

Praca doktorska pod kierunkiem prof. J. G. Grochmalickiego
pt. „Wioślarki Jeziora Bytyńskiego i ich przemiany sezonowe”
(opublikowaną w „Archiwum Hydrobiologu i Rybactwa”, t. IV, 1930)

Metryczka osobowa		
1. Urodzony	11 05 1881	w Poznaniu
2. Święcenia kapłańskie	11 02 1906	w Poznaniu
3. Zmarł	13 09 1927	w Poznaniu
4. Parafie:	Sieraków (01.03.1906 -) - wikariusz do 31 03 1906 Wieleń (01 04 1906 – 14 10 1907) - wikariusz Leszno (15 10 1907 – 14 03 1913) - wikariusz Bytyń (-) - proboszcz, kanonicznie instytucjonalny 15 03 1913	

1. Dlaczego patron?

Patronactwo jest rozpowszechnioną metodą pozyskiwania sobie względów lub uczczenie pamięci wybitnej postaci dla danej społeczności, która poprzez swoje życie doskonale koresponduje z przyjęciem opieki nad daną dziedziną. Patron w tym ujęciu jest poza wyjątkami osobą nieżyjącą, gdzie jego życiorys jest już dokładnie poznany jako wzór i nie wzbudza kontrowersji.

2. Przesłanki dla patronactwa

Życie księdza Czesława Starka, zwłaszcza po roku 1918 predestynuje do obrania za patrona poznańskich doktorantów.

Po powstaniu Uniwersytetu Poznańskiego w 1919 r., za zgodą władz kościelnych pierwszy wstąpił na studia, otrzymując indeks z numerem „1”. Studiował na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym w Zakładzie Zoologicznym, zajmując się badaniami skorupiaków wioślarek na terenie położonego w jego parafii rozległego Jeziora Bytyńskiego.

Pod kierunkiem rektora Uniwersytetu, wybitnego zoologa prof. Jana Gabriela Grochmalickiego napisał pracę doktorską pt. „Wioślarki Jeziora Bytyńskiego i ich przemiany sezonowe” opublikowaną w skrócie w „Archiwum Hydrobiologu i Rybactwa”, t. IV, 1930.

Praca została przyjęta, jednakże poważna choroba przeszkodziła mu w złożeniu egzaminu doktorskiego. Na pięć dni przed egzaminem ustnym zachorował na zapalenie nerek, walcząc 12 tygodni z chorobą, zmarł 13 września 1927 r. w szpitalu św. Józefa Sióstr Elżbietanek w Poznaniu.

Jego przedwczesna śmierć wywołała powszechny żal parafian i współpracowników. Pochowany został na nieistniejącym już starym cmentarzu Świętomarcińskim przy ul. Towarowej w Poznaniu.

Widzimy tutaj pięć koronnych argumentów za przyjęciem tego patrona:

- 1) Napisanie pracy doktorskiej wraz z jej przyjęciem, sytuacja losowa przeszkodziła do przysłowiowej „kropki nad i” – poważna choroba trwająca 3 miesiące pokonała tego prodoktora. Zabrakło jedynie 5 dni...
- 2) Rzecz niebywała, ale jakże wymowna student Czesław Stark otrzymał indeks z numerem „1”, byśmy powiedzieli: *ktoś musiał zacząć*, jednak dla historyka i nie tylko jest to informacja obok której nie da się przejść obojętnie. Niebawem ten najstarszy Uniwersytet w Poznaniu będzie świętował swoje stulecie. Przez te dziesiątki lat opuściły jego mury setki tysięcy absolwentów. Trudno to wszystko obliczyć, lecz jedno jest pewne indeks nr 1 zawsze pozostanie pierwszym.
- 3) Założyciel i patron licznych towarzystw polskich.
- 4) Społecznik, nauczyciel, najwięcej uwagi przywiązywał w swojej działalności społecznej do pracy z młodzieżą.
- 5) Był to poznanianin z krwi i kości. Co prawda wiele lat życia nie spędził w Poznaniu, choć większość w Wielkopolsce, to jednak los zrzucił, że urodził się i zmarł w sile wieku w Grodzie Przemysła.

3. Biogram

Rys ogólny

Czesław Stark 1881 – 1927, poznanianin, duchowny, nauczyciel, społecznik, patron różnych towarzystw, prowadził biuro porad prawnych, proboszcz parafii bytyńskiej w latach 1913 – 1927, absolwent i „doktorant” Uniwersytetu Poznańskiego.

Rodzina

Pochodził ze znanej rodziny kupieckiej Władysława i Marii z d. Feist. Ojciec Czesława zmarł w 1902 r. Matka prowadziła sklep z rękawiczkami przy Starym Rynku 81, starszy brat Kazimierz Stark był kupcem i posiadał sklep w budynku Hotelu Francuskiego.

Edukacja średnia i seminaryjna

Świadectwo maturalne z datą 13 02 1902 r. uzyskał w Gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu, następnie ukończył Seminarium Duchowne w Poznaniu i Gnieźnie. Wyświęcony został na kapłana 11 02 1906, odprawił swoje prymicje w kościele poddominikańskim w Poznaniu.

Wikariaty

Od 1 03 1906 r. podjął pracę wikariusza w Sierakowie (dek. lwówecki), od kwietnia w Wieleniu (dek. czarnkowski), ucząc też religii w prywatnej szkole średniej w Ostrowie pod Wieleniem (tzw. „Pedagogium”). Od 15 10 1907 r. przeniesiony został do Leszna, gdzie oprócz zajęć wikariuszowskich był nauczycielem religii w gimnazjum oraz w żeńskiej szkole prywatnej i w szkole elementarnej. Już od 1909 r. (29 10) zwracał się do oficjała poznańskiego o zwolnienie z funkcji w gimnazjum w związku z nieprzyjaznym odnoszeniem się do niego dyrektora Niemca. W tym roku ów dyrektor wezwał go i spisał protokół tylko dlatego, że ks. Czesław Stark nakazał uczniom Polakom nauczyć się polskiego tekstu modlitwy „Anioł Pański”. W 1911 r. i 1912 r. znów prosił o przeniesienie do parafii czysto polskiej, a to z powodu wrogiego nastawienia do niego nauczycieli hakatystów. Odpowiedziano mu, aby wytrwał, gdyż służy słusznej sprawie. Miał poza tym w Lesznie niskie dochody, a już wtedy utrzymywał matkę.

Probostwo

15 03 1913 r. powierzono mu beneficjum w Bytniu (dek. lwówecki), gdzie był proboszczem do śmierci.

Działalność narodowa

Już od czasu pobytu w Wieleniu ks. Czesław Stark podlegał obserwacji policyjnej, czynionej na użytek władz świeckich, jako podtrzymujący ducha narodowego wśród parafian i młodzieży ostrowskiego „Pedagogium”. Po przybyciu do Leszna zastał tam (jak sam pisał) stosunki „bardzo nieprzyjemne”, gdyż ani Niemcy, ani Polacy nie ufali mu. Dopiero kiedy założył tam kilka towarzystw polskich, pozyskał zaufanie parafian Polaków, Niemcy zaś uznali go za agitatora polskiego. Dzięki jego zabiegom w tej silnie zniemczonej parafii w każdą niedzielę odprawiane były osobne nabożeństwa dla Polaków z kazaniem polskim. Z licznie działających w Lesznie towarzystw polskich większość powstała z jego inicjatywy; w 1911 r. kierował pięcioma tamtejszymi stowarzyszeniami katolickimi. Najwięcej uwagi poświęcał pracy z młodzieżą, z którą stykał się na co dzień w szkołach. Patronował „Towarzystwu Terminatorów”, skupiającemu młodszą młodzież rzemieślniczą, a 24 10 1910 r. założył „Towarzystwo Młodzieży Polskokatolickiej”, będąc również jego patronem. Doprowadził do połączenia 29 IV 1912 r. obu tych organizacji, pod nazwą „Towarzystwa Młodzieży Katolickopolskiej” w Lesznie; 13 X 1912 r. proboszcz leszczyński ks. J. Tasch poświęcił sztandar zjednoczonego Towarzystwa. Funkcjonowały przy nim kółka zainteresowań, najaktywniej działał teatrzyk amatorski, występujący niekiedy przed publicznością miasta. Ks. Czesław Stark powołał ponadto do życia „Towarzystwo Kobiet Pracujących” w Lesznie, był też patronem katolickiego „Towarzystwa Robotników Polskich”. Dla członków tych organizacji prowadził biuro porad prawnych. Również w Bytyniu zajmował się stowarzyszeniami. Najpierw zainicjował tam w 1913 r. „Katolickie Towarzystwo Robotników Polskich” (KTRP). Nie przestając interesować się sprawami młodych parafian, wspólnie z aktywistami KTRP założył 30 01 1916 r., więc w niesprzyjających warunkach podczas wojny, „Towarzystwo Młodzieży Polskokatolickiej” w Bytyniu, którym kierował jako patron. Na zebranie założycielskie przybył sekretarz generalny Związku Towarzystw Młodzieży ks. W. Adamski, wpisało się około 70 osób. Tego roku odbyła się uroczystość poświęcenia chorągwi, z nabożeństwem i pochodem przez wieś, przy udziale zaproszonego Towarzystwa Młodzieży z Leszna i bytyńskiego KTRP, które jako organizacja dorosłych sprawowało opiekę nad młodymi. Ks. Czesław Stark udzielał się poza tym w polskim ruchu wyborczym, przed wybuchem wojny w 1914 r. zostając członkiem Komitetu Wyborczego powiatu szamotulskiego, w którym reprezentował obwód dusznicki. Również w 1914 r. podczas wiecu w Dusznikach Wielkopolskich wygłosił tzw. naukę o wyborach, pouczając o prawach wyborczych i zalecając głosowanie na kandydatów polskich (w latach wojny komitety te nie działały). Inną dziedziną działalności poza kościelną ks. Czesława Starka były spółki oszczędnościowo-kredytowe w tym powiecie. Zaraz po przybyciu do Bytynia przejął funkcję podskarbiego (skarbnika) Spółki Bank Ludowy, jednocześnie był z wyboru wiceprezesem rady nadzorczej Banku Ludowego w pobliskim Kaźmierzu. Za zgodą patrona Związku Spółek ks. Piotra Wawrzyniaka biuro Spółki kaźmierskiej ulokował u siebie na plebanii w Bytyniu. W obydwu instytucjach pracował też w wolnej Polsce. Od 1912 był członkiem i od 1918 prezesem Komitetu Towarzystw Czytelni Ludowych powiatu szamotulskiego.

Kuracja w Szwajcarii – 1918 rok

W lutym 1918 r. złamał rękę i na czas leczenia zamieszkał w Poznaniu, poczym wyjechał na kurację do Szwajcarii.

Memento

Dziś studia doktoranckie stały się bardziej powszechne niż kiedykolwiek.

Dla niektórych są jedynie III stopniem studiów w systemie bolońskim – drabiną do kariery naukowej, dla innych sposobem na życie, wręcz życiową pasją.

Ksiądz Czesław Stark zapewne jest mało znany, lecz kiedy będzie nam ciężko, uznamy, że nasze badania naukowe nie idą po naszej myśli, kiedy borykamy się z przeciwnościami dnia codziennego, a nawet przechodzą nas myśli bezradności – ile razy doktorant mówi, kiedy to się skończy albo nie dam rady – zwróćmy się o pomoc do księdza Starka.

Pamiętajmy, nie wszystkim było i jest dane odbyć akademickie spotkanie z nauką zwieńczone stopniem naukowym potwierdzającym osiągnięcie pewnego poziomu w danej dyscyplinie.

Naszemu patronowi nie było to pisane, choć na to zasługiwał, przegrał z losem...

Niech śp. ks. Czesław Stark otacza doktorantów poznańskich swoją opieką i wstawiennictwem w potrzebie...

4. Biogram opracowany został na podstawie:

Hieronim Szatkowski, *Stark Czesław (1881-1927), proboszcz w Bytniu*, „Księża społecznicy w Wielkopolsce 1894-1919. Słownik biograficzny, Tom III (P – S)”, pod red. ks. Leszka Wilczyńskiego i Hieronima Szatkowskiego, Gniezno 2008, s. 240-242, *Czesław Stark*, „Wielkopolscy Księża od XVIII do XX wieku”, <http://www.wtg-gniazdo.org/ksieza/main.php?akcja=opis&id=4301>.

Nagrobek śp. ks. Czesława Staraka
1881 – 1927

[źródło: <http://www.wtg-gniazdo.org/ksieza/main.php?akcja=opis&id=4301>]

Dzieje Grodu Przemysła©

Dzieje Grodu Przemysła©